

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет романської філології і перекладу
Кафедра іспанської і новогрецької філології та перекладу

Допущено до захисту

«___» _____ року

Завідувачка кафедри

_____ *Олена ЗАЛЕСНОВА*

КУРСОВА РОБОТА
з філології на тему:
«Складнопідрядне речення: структура, семантика, прагматика»

Студента групи МЛІ 04-21
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.051 Романські мови і
літератури (переклад включно), перша –
іспанська
Освітня програма Іспанська мова і література,
друга іноземна мова, переклад
Дурицького Сергія Романовича

Науковий керівник: к.пед.н,
доц. Домніч В.Г.

Чотирибальна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії: _____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ:

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНОПІДРЯДНОГО РЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ІСПАНСЬКІЙ МОВАХ	6
1.1 Поняття про складнопідрядне речення в українській мові	6
1.2 Характеристика складнопідрядного речення в іспанській мові	17
РОЗДІЛ 2 ПОРІВНЯННЯ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ В ОРИГІНАЛІ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ «FINDEFIESTA» КАРМЕН РІКО ГОДОЙ	22
2.1 Особливості складнопідрядних речень в творі «FINDEFIESTA»	
2.2 Відміності вживання складнопідрядних речень перекладі твору	28
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ANOTACIÓN

El trabajo se concentra en el concepto de oración como unidad básica de sintaxis. En la lingüística moderna el estudio de la oración como unidad central del sistema sintáctico se puede realizar en términos comunicativos y estructurales, pero recientemente se presta atención en análisis complejo de la oración, razón por la cual interactúan los aspectos comunicativos y estructurales.

Al clasificar oraciones, se toma como base la instrucción comunicativa (instrucción objetivo). Como resultado, los lingüistas han distinguido los siguientes tipos de oraciones: narrativas, interrogativas y persuasivas. Cabe señalar que las oraciones narrativas son la unidad comunicativa principal y más común.

Palabras claves: oración, oración subordinada, lengua española, traducción, sintaxis

ВСТУП

У сучасній лінгвістиці накопичено значний досвід у вивченні складних багаточленних конструкцій в аспекті їх семантики та структури: Р. О. Христіанінова, Л. Л. Звонська, Г. А. Шиліна трактують складні багаточленні речення як багатовимірну структуру, вказують на нерівноправність синтаксичних зв'язків та синтаксичних відносин між предикативними одиницями, що входять до їх складу, інші конструкції складають об'єкт синтаксичного опису лише з боку представлених у них комбінацій.

Вивчаючи синтаксичний рівень прози, В'ячеслав Бусел та Василь Німчук глибоко вивчили прості речення, які традиційно вважаються типовими в авторській розповіді. Складнопідрядні речення здаються незаслужено обділеними увагою, оскільки активне вживання подібних конструкцій становить одну з відмінних рис, які дають змогу наповнити та збагатити мовлення. Саме це і зумовлює актуальність цього дослідження.

Об'єктом даної роботи є складнопідрядні речення на матеріалі «FINDEFIESTA» Кармен Ріко Годой.

Предметом дослідження є особливості функціонування складнопідрядних багаточленних речень на основі матеріалу «FINDEFIESTA» Кармен Ріко Годой.

Матеріалом дослідження послужив твір «FINDEFIESTA» Кармен Ріко Годой.

Мета роботи - проаналізувати складнопідрядні речення на базі твору «FINDEFIESTA» Кармен Ріко Годой в аспекті їхньої семантики та структури, визначити авторські особливості вживання складних синтаксичних конструкцій. Зазначена мета зумовила постановку наступних завдань:

1. розглянути праці вчених-лінгвістів (О. Єрошенко, Л. Л. Звонська, О. В. Лазер-Паньів та ін.) щодо класифікації складних синтаксичних конструкцій;

2. систематизувати класифікацію складних багаточленних речень з різними способами зв'язку предикативних одиниць на матеріалі «FINDEFIESTA» Кармен Ріко Годой;

3. проаналізувати характер синтаксичних відносин між компонентами складних багаточленних речень на матеріалі «FINDEFIESTA» Кармен Ріко Годой;

4. Виявити образотворчі можливості багаточленних речень на матеріалі «FINDEFIESTA» Кармен Ріко Годой.

Теоретична значущість дослідження пов'язана з вивченням функціональних особливостей складних багаточленних конструкцій, їхньої ролі в організації авторської розповіді, вербалізації логіко-смислових відносин у тексті.

Практична значущість роботи пов'язана з можливостями використання її матеріалів та висновків на уроках української мови у загальноосвітній школі у класах гуманітарної спрямованості, а також у курсах ВНЗ «Сучасна українська мова. Синтаксис», «Лінгвістичний аналіз художнього тексту».

Методи дослідження. Як основне використовувався структурно-семантичний метод. Застосовувалися методи суцільної вибірки, спостереження та описи, контекстологічного та трансформаційного аналізу, індуктивний та дедуктивний. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків та літератури.

РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНОПІДРЯДНОГО РЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ІСПАНСЬКІЙ МОВАХ

1.1 Поняття про складнопідрядне речення в українській мові

Важливо зрозуміти, що складні речення не мають інтонаційну і часто семантичну і граматичну самостійність, тому такі частини не можуть розглядатися як прості речення у складі складного. Це все складові складні речення. Вони називаються предикативні частини/предикативні одиниці.

Складне речення слід відрізнити від ускладненого: кожен компонент складного речення, тобто кожне «просте речення», має предикативні частини. Скажімо простіше, у кожній частині обов'язково є присудок (якщо тільки це не номінативний односкладовий) і підмет. Єдність і цілісність складного речення створюється в окремих його типах різними засобами:

1. інтонаційно: частини складного речення не мають інтонаційної закінченості

2. сполучники чи сполучні слова: Куди кінь із копитом, туди й рак із клешней. Син мовчки взяв сокиру, і робота пішла швидше.

3. лексичний склад: у тій чи іншій частині складного речення можуть бути слова, що вказують на її несамотійність: Одне було поза сумнівом: тому він не повернеться (перша частина потребує роз'яснення слова одне)

4. синтаксична будова елементів: (неповнота однієї з елементів, структурний паралелізм елементів): Павло відчуває: чийсь палець торкається його руки вище ліктя (перша частина потребує поширення). Вона Олексія ще не бачила, тим часом як усі молоді сусідки тільки про нього і говорили (паралелізм розташування членів речення в обох частинах).

5. порядок слів : деякі типи складного речення допускають тільки один певний порядок проходження частин: Мотузка була довжиною майже у всю кімнату, так що один тільки протилежний кут міг бути безпечним від нападу страшного звіра (перестановка частин неможлива).

6. співвідношення форм дієслів-присудок: Обличчя його приємно посміхалося, і очі примружилися (значення одночасності передається

формами недосконалого вигляду). Знай я ремесло, жив би в місті (значення умови та наслідки виражаються формою наказового способу в першій частині та умовного в другій)[8, с. 57].

За способом зв'язку предикативних елементів складні речення поділяються на сполучникові та безсполучникові. При сполучниковому поєднанні предикативних елементів складні речення будуються за способом підпорядкування. При сполучному синтаксичному зв'язку всі предикативні частини рівноправні: Зірки померкли, і стало ясно. Творчий зв'язок між предикативними частинами називається паратаксис (може бути оформлений як сполучниками, так і без них). У складнопідрядних реченнях одна з частин (або кілька) підпорядковується іншій, залежать від неї: Поки ми гуляли, мама приготувала обід. Підрядний зв'язок між предикативними частинами називається гіпотаксисом.

Крім того, існують перехідні конструкції, які оформлені як підрядні, але смислові відносини між частинами таких конструкцій інші. Так, у деяких реченнях тимчасові сполучники (підрядні): у той час як, тоді як, тим часом, як, - вживаються не у своєму звичайному значенні, а для вираження супротивних відносин: Їй було приємно говорити з цією чужою людиною, тим часом як Литвинов як і раніше сидів нерухомо, з тією самою нерухомою і поганою усмішкою на губах. Порівняльне значення, властиве творчим відносинам, набуває іноді умовного сполучника якщо: Якщо при нагріванні тіла розширюються, то при охолодженні вони стискаються. Ознаки перехідності у випадках так званого взаємного підпорядкування, при якому є не одностороннє підпорядкування, а взаємне: Не встиг він знову зібратися з силами, як двері знову відчинилися.

Явно двоїстий характер щодо типу зв'язку мають складні речення з поступовим значенням, які в першій частині містять підрядний поступальний сполучник, а в другій - противний сполучник зв'язку: хоча ... але, правда ... але, незважаючи на те що ..., все ж таки. Хоч як було легко косити мокру і

слабку траву, але важко було спускатися і підніматися по крутих косогорах яру. Хоча було ще рано, але ворота виявилися замкненими.

Типи складних речень різняться з урахуванням тих чи інших розрізнявальних ознак. За терміном «тип складного речення» немає певного однозначного змісту, типи складних речень виділяються на основі ознак різної природи.

За структурною та семантичною складовою складного речення виділяються три класи ознак (на них вказує у своїх роботах В.А. Білошапкова):

1. Власне-структурні ознаки - Це такі ознаки, як відкритість, закритість, тип синтаксичного зв'язку предикативних частин, сполучні засоби (сполучники та сполучні слова).

2. Структурно-семантичні ознаки, пов'язані зі структурою та семантикою речення. До таких ознак належать семантичні зв'язувальні засоби: сполучники та сполучні слова, конструктивні властивості яких визначають структурну організацію складного речення. Змістовна сторона цих сполучних засобів безпосередній компонент семантики, це співвідношення модально-часових планів елементів, форм та предикативних центрів.

3. Власне-семантичні ознаки, пов'язані з семантичною організацією складного речення, а через неї з деякими сторонами структури. Це ознаки, що становлять особливості лексичного складу речення, що визначають значення складного речення [2, с. 124].

Таким чином, у лінгвістиці вводяться три поняття: структурний тип складного речення (або просто тип) – клас складних речень, що виділяється на основі власне структурних ознак; структурно-семантичний розряд (або просто розряд) – клас складних речень, що виділяється на основі структурно-семантичних ознак; Семантичний різновид (або просто різновид) - клас складних речень, що виділяється на основі власне семантичних ознак.

По формальній класифікації розрізнялися два типи складнопідрядних речень: речення з сполучними словами (відносно підпорядкування) та речення зі сполучниками (сполучне підпорядкування); далі поділ усередині типів за значенням сполучників та сполучних слів.

У вітчизняній синтаксичній за Ф. І. Буслаєвим виокремлено три принципи класифікації складнопідрядних речень: 1) логіко-граматичний; 2) формально-граматичний; 3) структурно-семантичний.

Відмінність двочленних та одночленних речень полягає у співвідношенні головної та підрядної частин. У двочленних реченнях підрядна частина співвіднесена з усією головною частиною, а в одночленних реченнях підрядна частина співвіднесена зі словом.

Складнопідрядні речення, протиставлені за низкою ознак, поділяються на розчленовані речення та нерозчленовані речення. Основною відмінністю речень нерозчленованої структури є співвідношення підрядних до одного слова в головному реченні. Для розчленованих речень характерна співвідношення підрядної частини до всієї головної частини в цілому [12, с. 66].

Між розчленованими та нерозчленованими реченнями існують й інші відмінності, вони виражені у засобах зв'язку розчленованого та нерозчленованого речення. У розчленованих реченнях головна та підрядна частина пов'язані за допомогою семантичних сполучників; у нерозчленованих реченнях частини об'єднані за допомогою асемантичних сполучників та анафоричних займенників.

Розчленовані речення різняться характером сполучних елементів. За цією ознакою виділяється два класи речень: відносно-розповсюджувальні речення та детермінантні речення.

Відносно-розповсюджувальні речення – це речення, які об'єднані сполучними словами. Підрядна частина, запроваджена сполучним словом, завжди перебуває у постпозиції.

Детермінантні речення - це великий клас, що виділяє в собі різні групи речень, що відрізняються за семантикою: речення зумовленості (серед них - причинні, умовні, цільові, поступливі, наслідки); тимчасові речення; порівняльні речення; речення відповідності.

Безсполучникові складні речення з п'ятдесятих років 20 століття були виділені як особливий структурно-семантичний тип складних речень.

Теоретично синтаксису часто розглядають типові речення з мінімальною кількістю частин, однак у мовній дійсності значно частіше поширені комбіновані складні речення з різними типами зв'язку, такі речення зустрічаються у творах класиків літератури.

Багаточленові складні речення з підрядним зв'язком різні за своєю побудовою.

1. Усі підрядні можуть мати одне значення, тобто бути однойменними, що належать до одного слова або до всієї предикативної частини. Ці підрядні називаються однорідними та підпорядкованими.

2. Підрядні різні за значенням, що відносяться до однієї головної частини, але до різних слів або до головної частини в цілому і одного слова - називаються неоднорідними:

Однорідні та неоднорідні підрядні можуть бути присутніми в одному реченні.

3. Підрядні, що утворюють послідовний ланцюг предикативних частин, називаються послідовними. У цьому випадку розрізняються підрядні 1-го, 2-го ступеня і так далі.

Послідовно підрядні, однорідні та неоднорідні можуть поєднуватися в межах одного речення.

4. Багаточленне складнопідрядне речення може мати дві (або кілька) головні частини із загальною (або загальними) підрядною.

Багаточленові речення з безсполучниковим зв'язком є різноманітні структурно-семантичні поєднання окремих предикативних одиниць [9, с. 87].

Складні синтаксичні конструкції є об'єднанням частин з різнотипним синтаксичним зв'язком. Складні синтаксичні конструкції мають широке поширення у текстах різних функціональних стилів. Вони є різними комбінаціями типів речень з різноманітним об'єднанням частин.

1.2 Характеристика складнопідрядного речення в іспанській мові

Складнопідрядне речення складається з двох або декількох речень, де одне речення залежить від іншого. Для їх зв'язку використовуються сполучники чи відносні займенники та прислівники. Речення, яка підпорядковує собі інше, називається головним, а підлегле речення - підрядним

Підрядні речення класифікують на:

часу *oraciones temporales*

цілі *oraciones finales*

обставини місця *oraciones locales*

причини *oraciones causales*

наслідки *oraciones consecutivas*

способудії *oraciones modales*

поступливі *oraciones concesivas*

умовні *oraciones condicionales*

порівняльні *oraciones comparativas*

додаткові *oraciones completivas*

відносні *oraciones relativas*

Підрядні речення часу

Речення часу *oraciones temporales* позначають попередження, послідовність чи одночасність дії. Дієслово вживається в спосіб *subjuntivo*, якщо дія відноситься до майбутнього часу. Дієслово вживається в різних

тимчасових формах modo indicativo, якщо дія відноситься до теперішнього часу.

Сполучники: коли колись, потім після того, до того, apenas ледве, en cuanto як тільки т.д.

En cuanto reciba el pasaporte nuevo, me iré a Madrid.

Складнопідрядні речення обставин місця oraciones locales вказують, де відбувається дія. Приєднуються до головного речення сполучниками, de, hasta до (якого місця) і т.д. Дієслово в реченні може стояти в modo indicativo або modo subjuntivo:

Vamos a pasear por on tu quieras. - Давайпогуляємо там, де ти захочеш.

El taxista me llevará donde le pida. – Таксист відвезе мене туди, куди я попрошу.

María fue hacia donde estaba Elena. – Марія пішла туди, де була Олена.

Підрядні речення мети

Речення мети oraciones finales пояснюють, для чого відбувається дія головної речення.

Приєднуються до головного речення сполучниками para que, a fin de que з тією метою, щоб і т.д. Дієслово в підрядному реченні завжди вживається в present і pretérito imperfecto de subjuntivo:

Pedro ha ido al metge para que le recite unas medicinas. - Педро пішов до лікаря, щоб він виписав йому ліки.

Para que toda la familia quepa en el coche, es necesario comprar uno más grande. - Щоб всі сім'я помістилася в машину, треба купити більшу машину.

Підрядні речення причини

Речення причини oraciones causales пояснюють, чому відбулася дія головної речення. Сполучники, що пов'язують головне та підрядне речення, - como так, як, тому що. Дієслово в підрядному реченні завжди стоїть у modo indicativo:

No quedó sitio para todos porque había mucha gente. – Усім не вистачило місця, бо було багато народу.

Como hoy es un día festivo, no trabajamos. –
Оскільки сьогодні святковий день, ми не працюємо.

Підрядні умовні речення

Умовні речення oraciones condicionales ставлять умову, за якої може бути виконана дія головної речення. Основний сполучник, що пов'язує головне та підрядне речення, - si якщо. Дієслово в підрядному реченні може стояти в modo subjuntivo або modo indicativo, що залежить від типу умовного речення:

Si es un buen supermercado, compraremos aquí todo lo necesario. -
Якщо це добрий супермаркет, ми купимо тут все необхідне.

Si pudiera viajar cada any, visitaría todos los países de Europa. -
Якби я міг мандрувати щороку, я б відвідав усі країни Європи.

Порівняльні речення

Порівняльні речення або порівнюють дії в головному і підрядному реченнях. Звороти, що пов'язують головне та підрядне речення: igual... que такий же, mejor... que краще, ніж, mayor... que/ más...que більше, ніж, peor... que гірше, ніж і т.д. Дієслово завжди стоїть у modo indicativo:

Sabe el problema mejor que imaginar. - Він знає проблему краще, ніж мимоголи собі уявити.

La reforma resultó mas eficaz de lo que se esperaba. -
Реформа виявилася ефективнішою, ніж очікувалося.

Підрядні речення способу дії

Речення образують oraciones modales пояснюють, як відбулася дія головної речення. Сполучники, що пов'язують підрядне і головне речення, - como як, de modo/forma/forma que яким чином, como si начебто і т.д. Дієслово в додатковому реченні може стояти в modo subjuntivo або modo indicativo:

Me hiciste la comida de modo que tu me habías pedido. - Я приготувала обід так, як ти просив мене.

No parlaba conmigo como si se hubiese ofendido de mí. -
Віннерозмовлявзімною, нібиобразивсянамене.

Підрядні додаткові речення

Додаткові речення доповнюють будь-який член головного речення.
Вводяться відносним сполучником що, хто хто і т.д. Дієслово в додатковому реченні стоїть у modo indicativo або modo subjuntivo:

Les ruego que hablen con Pedro. - Я вас прошу поговорити з Педро.

Creo que María vendrá pronto. - Думаю, що Марія скоро прийде.

No recuerdo qui he dado mi libro. – Янепам'ятаю, кому дав свою книгу.

Підрядні відносні речення

Відносні речення oraciones
relativas виконують певну функцію при іменнику - підметі,
прямої або непрямої додатку, тобто вказують на характеристику, ознаку і т.д.
Якщо додаток чи підмет відомі, то використовується спосіб indicativo. Якщо
йдеться про щось можливе, бажане або невідоме, то використовується modo
subjuntivo.

Також вводяться відносними займенниками, що, хто, хто хто, який,
el/la/los/las que той/та/ті, el/la/los/las qual/cuales які і т.д. Дієслово в
додатковому реченні стоїть у modo indicativo або modo subjuntivo:

María explicó las razones por las cuales no podía ir con nosotros. -
Марія пояснила причини, через які не могла піти з нами.

¿Podría usted decirme el nombre de esta señorita que acaba de entrar? -
Чи не могли б Ви назвати ім'я сеньорити, яка щойно увійшла?

Reparando la calle por la que pasamos cada día. - Ремонтують вулицю,
якою ми ходимо щодня.

Busco un hotel que no sea muy caro. - Я шукаю готель,
який був би не дуже дорогим.

Necesitamos un guía quien nos ayude a conocer mejor la ciudad. -
Нам потрібен гід, який допоможе нам дізнатися краще про місто.

Прагматика складнопідрядних речень в іспанській мові полягає в їх комунікативному намірі та впливі на співрозмовника. Наприклад, з'ясувальні речення використовуються для того, щоб уточнити або доповнити інформацію в головному реченні. Визначальні - щоб ідентифікувати, охарактеризувати або доповнити інформацію в головному реченні. Обставинні - описати обставини, за яких відбувається та, чи інша дія.

Висновки до першого розділу

Висновок з першої частини дослідження виявляє значимість аналізу класифікації складнопідрядних речень в українській та іспанській мовах. Праці О. Єрошенко, Л. Л. Звонської, О. В. Лазер-Паньїв та інших демонструють, що ці речення характеризуються складною будовою, де одна частина виступає головним реченням, а інша - підрядною. Аналіз наданих прикладів допомагає у кращому розумінні концепції. Вивчення таких структур допомагає у розвитку мовного мислення та розумінні мовної системи. Порівняння українських та іспанських прикладів розглядає різноманітність конструкцій, що сприяє глибшому засвоєнню мови. Такий аналіз відкриває перспективи для подальших досліджень у цій галузі та підкреслює важливість вивчення структурних особливостей мови для культурного та мовного обміну.

РОЗДІЛ 2 ПОРІВНЯННЯ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ В ОРИГІНАЛІ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ «FINDEFIESTA» КАРМЕН РІКО ГОДОЙ

2.1 Складнопідрядні речення в творі іспанською мовою

Трансформація, за допомогою якої процес, що має місце насправді, позначається не дієсловом, а іменником, утворює номіналізацію. Саме в номіналізованих конструкціях найнаочніше і проявляється закономірність формальних глибинних зв'язків іменника та дієслова, що викликає імпліцитне усунення семантичного суб'єкта.

Дієслівні та іменні форми вираження варіюються, замінюють одна одну, використовуються в одному ряду. Наочну ілюстрацію взаємозв'язку дієслова і імені можна знайти у рівнозначних пасивних реченнях, у яких дієслово замінено аналітичною дієслівно-іменною конструкцією, а семантичний суб'єкт імпліцитно усунений.

Підрядні речення були введені як ДВА повних речення (клаузули), узгоджені координаційним сполучником (або нексусом), наприклад «і», «але», «або». Підмет кожного речення може мати те саме посилання або може змінюватися.

Однаковий підмет в обох реченнях:

> Pedro prefiere las galletas con chispas de chocolate y las compra los sábados en la panadería local.

різний підмет у двох реченнях:

> Pedro prefiere las galletas con chispas de chocolate y su mamá se las prepara los sábados.

На відміну від узгоджених речень, складні речення складаються з головного (незалежного) речення та іншого залежного речення (або речення),

очолюваного підрядним сполучником або сполучником, таким як ЩО, КОЛИ, ТОМУ ЩО тощо.

¿Qué le pasa a Pedro?

- 1) Pedro quiere que su madre le haga galletas con chispas de chocolate.
- 2) Pedro se alegra cuando su madre le prepara galletas con chispas de chocolate.

3) Pedro está feliz porque su mamá le hizo galletas con chispas de chocolate.

Залежне (або підрядне) речення залежить від речення, вираженого в першому реченні, і тому, якщо ми спробуємо виразити підрядне речення як власне висловлювання, це призведе до неповного речення або фрагменту:

¿Qué le pasa a Pedro?

1) Deja que mamá le haga unas galletas con chispas de chocolate.

2) Cuando mamá le hace galletas con chispas de chocolate.

3) Porque mamá le hizo galletas con chispas de chocolate.

Структурне правило утворення складних речень в іспанській мові досить регулярне і практично не змінюється. Якщо є два речення, складне речення складається з двох простих речень, з'єднаних NEXUS. Найбільш використовуваним зв'язком при формуванні складного речення є THAT, але також можуть використовуватися такі посилення, як коли, тому що тощо. представлені в прикладах 3) – 5).

В іспанській мові структура складного висловлювання (тобто двох пов'язаних реченнях) дуже регулярна і не сильно змінюється. В англійській мові це не так, і існує кілька способів структурувати складне висловлювання, тобто висловлювання, у якому перша дія виконується одним суб'єктом, а друга — іншим.

Іспанською мовою всі твердження виражені з однаковою складною структурою, без структурних варіацій:

1) Mi mamá sabe que vamos a una fiesta.

2) Mi mamá cree que vamos a una fiesta.

3) Mi madre quiere que vayamos a una fiesta.

4) Mi mamá nos dijo que fuéramos a una fiesta.

Вирази дозволу та відчуття

Зазвичай кажуть, що коли посилання на підмет змінюється в складному реченні, структура речення в іспанській мові досить регулярна:

S1 + Предикат NEXOS2 + Предикат.

Однак є деякі структури, які не відповідають цьому звичайному правилу: вираження дозволу та відчуття.

Представлено чотири типи складних речень іспанською мовою. У цих реченнях підрядні (залежні) речення організовано відповідно до їхньої граматичної функції в реченні: називного речення: підмет або додаток (називний додаток) головного речення; прислівникового речення (безумовне): непряма інформація з головного речення; присудкового речення: характеристика іменника; умовного речення: умова для виконання головного речення.

2.2 Складнопідрядні речення в творі українською мовою

Складнопідрядні речення з підрядними означальними «відображають ті відтінки атрибутивної семантики, які неможливо настільки яскраво передати за допомогою структурно простіших синтаксичних синонімів – непоширених та поширених означень, відокремлених означень, виражених дієприкметниковими зворотами».

Підрядні частини приєднуються до головних за допомогою сполучників що, щоб, як, ніби, нібито та сполучних слів який, чий, котрий, що, де, куди, звідки, коли. Обов'язковою є нерозчленована структура, прислівний зв'язок. На думку М. Богдана, найістотнішою відмінністю сполучників і сполучних слів є те, що сполучники підрядності лише зв'язують підрядні частини з головними, не беруть участі в організації внутрішніх синтаксичних зв'язків підрядного речення, не виступають членами речення, натомість сполучні слова не лише приєднують підрядне речення до головного, а й беруть участь у внутрішній організації підрядного

речення, тобто вступають у семантико-синтаксичні зв'язки з іншими словами і як повнозначні слова виконують функції певних членів підрядного речення.

Серед складнопідрядних речень із підрядними означальними є конструкції, у яких сполучним засобом головної та підрядної частин є сполучник *що* (6 %): Стрілила думка, *що* я можу опинитися в зашморгу на високому плечі Змія [21, ст. 55]. У досліджуваних матеріалах лексема *що* як сполучний засіб може бути не лише сполучником, але й сполучним словом. У порівнянні із сполучником *що* сполучне слово *що* функціонує в тексті значно частіше (14 %). У такому випадку синтаксичні можливості сполучного засобу розширюються. «Слово *що*, виступаючи сполучним словом, має значення предметності, вказує на предмет, тому що в такому разі це співвідносний з іменником займенник. На місці слова *що* в такому разі можна поставити іменник або інше субстантивоване слово з головного речення, до якого відноситься підрядне означальне».

Попри очевидні критерії розрізнення лексеми *що* як сполучника чи сполучного слова, хочемо окреслити схожість у способі вираження опорних слів, від яких залежить слово *що*.

У тих реченнях, де *що* є займенником, помітна тенденція до вживання опорного слова у формі знахідного відмінка, бо в такому випадку воно виконує роль прямого додатка. Натомість тим конструкціям, у яких *що* – сполучник, характерне використання опорних слів у формі називного відмінка.

Рідше автор для побудови складнопідрядного речення з підрядною означальною частиною використовує іменник із залежним від нього якісним прикметником: Досі ворушилася квола підозра, *що* це маскарад.

До того ж, майже в усіх реченнях такого типу помічаємо наявність у головній частині займенника *такий*, *інший*. Використання цих займенників спричиняє дещо підсилювальне значення міри або ступеня вияву ознаки, *що* також вказує на особливість означальних речень, при яких функціонують менш спеціалізовані для них сполучники. Окрім власне означальних, в

аналізованому тексті виділяємо займенниково-означальні речення, які в кількісному співвідношенні становлять 24 % від складнопідрядних речень із підрядними означальними. Підрядна частина в таких конструкціях залежить від займенника та має означальне значення, наприклад: Але поза тим іноді в житті трапляється таке, що чоловік не годен того вигадати. У цьому реченні підрядна частина розкриває зміст підмета-займенника таке.

При аналізі та класифікації речень беремо до уваги те, яку синтаксичну функцію виконує займенник, від якого залежить підрядна частина. Якщо виконує роль підмета або присудка, то речення – займенниково-означальне: Зосталися ті, кому немає дороги назад. Часто виникає складність при розмежуванні з'ясувального та займенниково-означального речення. У таких випадках слід брати до уваги знову ж таки синтаксичну функцію займенника: якщо цей займенник виконує функцію додатка, то простежуємо, чи цей додаток є надлишковим чи обов'язковим.

Можемо зробити висновок, що використання підрядних означальних частин допомагає всебічно розкрити ознаки предметів об'єктивної дійсності. Характерним для речень із підрядними означальними є постпозиційність залежних частин відносно головної та приєднання до головної частини за допомогою сполучного слова який.

В проаналізованому творі:

1) найчастіше використовуються:

– підрядні речення додатку (46% від усіх аналізованих речень).

Наприклад: Su productora Leala Padmanabhan analiza quién está influenciado por Miliband y cómo sus ideas están dando forma a su liderazgo y la dirección de su partido.;

– підрядні речення означення (13%). Наприклад: La pregunta es cómo Sunderland, que emplea a casi 7.000 personas, se compara con otras plantas de la Alianza Renault-Nissan mientras los detalles de los futuros acuerdos comerciales y aduaneros del Reino Unido con Europa siguen sin estar claros. Такий розподіл можна пояснити метою цих типів підрядних речень,

спрямованих на надання читачеві більш детальної інформації, що цілком відповідає основній меті публіцистичного дискурсу в цілому.

2) найменш уживаними є такі типи підрядних речень, як:

– підрядне речення присудка (9%) Наприклад: *La cuestión de la democracia es que es la herramienta política definitiva..* Слід зазначити, що складно підрядне речення з підрядним присудком мають нетипову структуру і через семантику сполучних слів їх можуть легко сплутати з іншими типами підрядних речень (в основному з підрядним реченням додатку й означення).

3) за структурою переважають складні речення з одним або двома підрядними, що повністю відповідає вказаним вище особливостям синтаксису цього дискурсу. Наприклад, речення з однією підрядною частиною: *Sin embargo, las fuentes le dijeron a Newsnight que esto presenta un problema inminente para Sunderland..* Речення з двома підрядними частинами: *Pero también advirtió que las decisiones de inversión estaban efectivamente en suspenso, hasta que haya más detalles sobre los probables acuerdos comerciales y aduaneros posteriores al Brexit.* Після визначення структурних особливостей складно підрядних речень, за допомогою перекладацького аналізу було досліджено особливості їх перекладу українською. Наприклад: *Lo que me molesta de esta narrativa es que implica que sólo las experiencias opresivas son legítimas..* Переклад: *Що дратує мене в цій розповіді, так це натяки, що лише тяжкий досвід є справжнім.*

Під час перекладу відбулися наступні трансформації:

– Підрядне речення «*Lo que me molesta de esta narrativa..*», яке є підрядним реченням підмета в оригіналі, було перетворене на безсполучникове.

Таким чином, ми можемо спостерігати граматичну (синтаксичну) заміну та додавання.

Під час перекладу відбулися наступні заміни синтаксичних функцій: підрядне «*que antes de las próximas elecciones tenemos que demostrar*», яке в оригіналі є підрядним присудком стало підрядним додатком. Дослідження

показало, що всі фактори, які визначають необхідність перекладацьких трансформацій та призводять до змін у структурі речення, можна розділити на кілька наступних категорій: лексичні, граматичні, логічні, художні фактори та фактори загального сприйняття тексту. Більше того, всі ці групи факторів мають різний ступінь необхідності виконання перекладацьких трансформацій. Так, наприклад, художні фактори мають низький рівень необхідності перетворень, лексичні чинники та фактори загальної сприйняття тексту мають середній рівень необхідності, а граматичні перетворення завжди мають найвищий рівень необхідності виконання перекладацьких трансформацій.

Виходячи з результатів аналізу перекладів, проведених у роботі, у якості загальної рекомендації, ми рекомендуємо перекладачам використовувати синонімічні конструкції та перетворення лише тоді, коли немає можливості зберегти структуру виразу. Крім того, при перекладі довгих речень, повинно враховуватись сприйняття читача, тобто слід уникати використання надто масивних та перевантажених інформацією речень. В такому випадку краще використовувати інші лексичні засоби для передачі наміру автора, або використовувати фрагментацію довгих речень.

В аналізованому нами творі у переважній більшості випадків складнопідрядні речення уживаються у своєму основному значенні — для вираження дії, завершеної в минулому, але пов'язаної з моментом мовлення. Категоріальна ознака завершеності в перекладі передається здебільшого доконаним видом дієслова: *Ya usted ha hecho lo posible con sus malditas inyecciones de insulina*¹ — «Ви вже зробили все, що можливо, своїми клятими ін'єкціями».

Подекуди зв'язок з моментом мовлення передається минулим часом в оригіналі, а у перекладі — теперішнім: *No sé qué le han visto a ese gallo tan feo* — «Не знаю, що вони бачать в цьому бридкому півневі».

Перфект може служити засобом передачі причинних зв'язків між реченнями, вказуючи на причину певної дії або стану в даний проміжок часу:

Piense usted que ha habido siete presidentes... Невеличка лексична трансформація, здійснена при перекладі, дозволила точніше відбити граматичну роль часової форми: «Згадайте, що змінилося сім президентів». Дія, позначена перфектом, здатна, як підкреслюють дослідники, охоплювати момент мовлення, тобто тривати в теперішньому часі. В таких випадках форми минулого часу можна замінювати теперішнім: *Es una platita que ha debido llegarme desde el viernes*— «Мені мають прийти гроші після п'ятниці». Проте в цьому випадку перекладачі змушені були вдатися до заміни прийменника з *na* після, що призвело до деякого спотворення змісту речення першотвору. Мабуть, краще було б дещо розширити речення: «Мені мають прийти гроші, які я чекаю ще з п'ятниці». Крім того, іспанський перфект може позначати завершену дію, яка була тривалою або багаторазовою, тобто практично вживатися в значенні імперфекта. На її характер вказують відповідні лексичні показники. У перекладі така дія майже завжди передається дієсловом недоконаного виду: *Siempre te he dicho que Dios es mi copartidario*. «— Я завжди тобі казав, що господь стоїть за мене».

Вживання перфекта часто буває стилістично підсиленням. В одному з подібних випадків автори перекладу досить удало передають цей нюанс, зробивши розповідне речення оригіналу окличним: *Varias veces he puesto a hervir piedras para que los vecinos no sepan que tenemos muchos días de no poner la olla* — «Скільки разів я кип'ятила каміння, щоб сусіди не знали, що в нас уже багато днів нема оллі!». Нарешті, ще одне значення перфекта, яке фіксується деякими дослідниками, — це безпосереднє передування позначеної ним дії моментові мовлення. Намизареєстровано тільки один випадок: *Ahora se ma ha dado por saber quién es esa gente desconocida que uno se encuentra en los sueños*. Але переклад цього речення видається нам не зовсім точним, оскільки прислівник *ahora* в сполученні з перфектною формою не є, з нашої точки зору, показником тривалої дії, а вказує саме на те, що вона завершилася щойно, і тому ліпше

було б сказати не «Я все хочу дізнатися, що це за незнайомі люди, яких ми зустрічаємо в снах», а «А тепер мені закортіло дізнатися...».

Перейдемо до наступної аналітичної часової форми, яка найчастіше зустрічається у творі. Це плюсквамперфект дійсного способу, стилістичні можливості якого дещо обмежені відносним з граматичної точки зору характером, залежністю від інших часових форм і контексту взагалі. Відомо, що його основною характеристикою є передування іншій дії в минулому. Та це не заважає даній формі дедалі частіше вживатися в реченні самотійно, не втрачаючи разом з тим зв'язку з діями, вираженими різними часовими формами в інших реченнях. В обраному нами творі такі випадки становлять більшість — їх 27 із 58 — загальної кількості речень, в яких ужито плюсквамперфект. Саме тут дана форма має в цілому чітко окреслене ретроспективне значення, що підсилюється ще й лексичними засобами, які дуже важливо відтворювати при перекладі: *Quince años de espera habían agudizado su intuición* — «За п'ятнадцять років чекання чуття полковникові вигострились»; *Durante nueve meses habían gastado ese dinero centavo a centavo, repartiéndolo entre sus propias necesidades y las necesidades del gallo* — «Дев'ять місяців вони тратили ці гроші сентаво за сентаво на себе й на півня». Як видно з наведених прикладів, у перекладі можливе вживання як доконаного, так і недоконаного виду дієслова. Це пояснюється тим фактом, що в плюсквамперфектних формах переважає значення передування, а не завершеності.

Врешті-решт і в складних реченнях розрив між діями, позначеними передминулим і співвіднесеним з ним часом, може бути досить значним, тобто і в них можна добитися ефекту «глибинності». Завдяки цій якості плюсквамперфекта відповідні речення, як прості, так і складні, допомагають краще зрозуміти настрій головного героя, у якого все вже в минулому: *Una mañana difícil de sortear, aun para un hombre como él que había sobrevivido a tantas mañanas como esa*. Оскільки повного граматичного відповідника в українській мові немає, доводиться йти шляхом «денейтралізації» лексики,

тобто її стилістичного підсилення: «Ранок тяжкий навіть для такої людини, як полковник, що вже пережила безліч подібних ранків». Аналогічний приклад із складним реченням: *Sin advertirlo, fijos los ojos en ella, el coronel siguió afeitándose al tacto como lo había hecho durante muchos años—* «Задивившись на жінку, полковник став голитись, навпомацки, як звик протягом довгих років». Проте передування буває й безпосереднім: *Comprendió que había caído fatalmente en una batida de la policía con la hoja clandestina en el bolsillo.* У цьому випадку його передали за допомогою заміни сполучника двокрапкою: «Майнула думка: попав у поліційну облаву з підпільною листівкою в кишені».

У тексті оригіналу знайдено також кілька випадків, де плюсквамперфект виступає в своїх окремих значеннях. Ось, наприклад, плюсквамперфект у ролі простого минулого часу, що завершує абзац, надаючи виразності діалогові дійових осіб: «...*Ella había reaccionado: — Qué dicen? — preguntó.* І знову ж таки приходять на допомогу лексичні модифікації: «Дружина ворухнулася й спитала: — Що кажуть?». Іноді ця форма може наближатися й до перфекта. У таких випадках вона може перекладатися теперішнім часом: *Penso que nunca había tenido una cosa tan viva entre las manos —* «Полковник подумав, що вперше тримає в руках саме життя».

Подекуди плюсквамперфект може приймати на себе і значення імперфекта. Про це свідчать одне з перших речень роману і його переклад: *Durante cincuenta y seis años-desde cuando terminó la última guerra civil — el coronel no había hecho nada distinto de esperar —* «П'ятдесят шість років — з того часу, як закінчилася остання громадянська війна — полковник тільки те й робив, що чекав».

Отже, можна наголосити на тому, що складні часові форми іспанської мови здатні вже самі по собі нести певний стилістичний заряд і тим самим вимагають щонайпильнішої уваги під час роботи над перекладом тексту, який містить у собі зразки їх вжитку.

Висновки до другого розділу

Дослідження показало, що фактори, що визначають необхідність перекладацьких трансформацій та зміни структури речення, можна класифікувати за кількома категоріями: лексичні, граматичні, логічні, художні та фактори загального сприйняття тексту. Ці групи факторів мають різний ступінь необхідності виконання перекладацьких трансформацій, де граматичні перетворення завжди мають найвищий рівень необхідності.

З аналізу перекладів, запропонованих у роботі, впливає рекомендація перекладачам використовувати синонімічні конструкції та здійснювати перетворення лише у випадках, коли неможливо зберегти структуру виразу. При перекладі довгих речень важливо враховувати сприйняття читача та уникати надмірно масивних конструкцій, використовуючи замість них інші лексичні засоби для передачі наміру автора або фрагментацію речень. Такий підхід сприяє якісному та зрозумілому перекладу текстів.

ВИСНОВКИ

При аналізі складних багаточленних речень важливо знання опорних понять з теорії синтаксису.

Просте і складне речення є подібними синтаксичними одиницями у комунікативному аспекті, бо і просте, і складне речення є комунікативними одиницями, але вони різняться у конструктивних складових. За семантикою просте речення монопропозитивна, а складна поліпропозитивна.

Було окреслено і розглянуто багато різних класифікацій, зокрема О. Єрошенко, Л. Л. Звонська, О. В. Лазер-Паньів та ін. Та на основі цього було проведено аналіз іспанського твору.

З'ясувалося, що найбільше використовуються речення додатку, а найменше - підрядні речення присудку.

Класифікація складних речень будується на основі трьох розрізняючих ознак: власне структурних, структурно-семантичних, власне семантичних.

Складне речення слід відрізнити від ускладненого: кожен компонент складного речення, тобто кожне «просте речення», має предикативні частини. Скажімо простіше, у кожній частині обов'язково є присудок (якщо тільки це не номінативний односкладовий) і підмет. Єдність і цілісність складного речення створюється в окремих його типах різними засобами:

Розчленовані речення різняться характером сполучних елементів. За цією ознакою виділяється два класи речень: відносно-розповсюджувальні речення та детермінантні речення.

На основі проаналізованих перекладів, рекомендується перекладачам використовувати синонімічні конструкції, залишаючись вірними структурі оригінального тексту, за винятком випадків, коли це неможливо.

Лексичні фактори, які можуть повливати на перекладацькі трансформації: відсутність еквівалентів, культурні відмінності, стилістичні особливості, вілмінбвання та відмінкові закінчення, часові форми, відмінності в граматичній структурі та певні стилістичні особливості тієї чи іншої мови.

Дослідження складнопідрядних речень в "FINDEFIESTA" може допомогти нам краще зрозуміти майстерність Кармен Ріко Годой як письменниці та її вміння використовувати мову для створення художніх образів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко Н. (2002) Типи лексичної експресивності в українській літературній мові / Н. Бойко Мовознавство. №2–3. С.10–22.
2. Бойко Н. І. (2002) Українська експресивна лексика в словнику мови і мовлення : [навч. посібник для студ. філол. спец.] / Н. І. Бойко. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя. 217 с.
3. Бурковська О. Й. (2016) Проблематика номінативного односкладного речення у роботах українських і зарубіжних лінгвістів. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Лінгвіст. науки. № 23. С. 29–35.
4. Вавринюк Т. (2013) Засоби експресивного синтаксису в художньому тексті / Т. Вавринюк Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету: [зб. наук. праць]. Вип. 9. С. 222–228.
5. Ващенко В. С. (1968) Стилїстика речення в українській мові / В. С. Ващенко. Дніпропетровськ. 158 с.
6. Вихованець І. Р. (1993) Граматика української мови. Синтаксис: [підручник] / І. Р. Вихованець. Київ: Либідь. 368 с.
7. Вихованець І. Р., Городянська К. Т., Грищенко А. П. (1982) Граматика української мови / І.Р. Вихованець, К.Т. Городянська, А.П. Грищенко. К.: Рад. школа. 207 с.
8. Гуйванюк Н. (2006) Експресивний синтаксис: досягнення і проблеми / Н. Гуйванюк Актуальні проблеми синтаксису : міжнар. наук. конф., 19–21 жовт.: матеріали конф. Чернівці: Рута, 2006. С. 267–275.
9. Єрмоленко С. (2005) Лінгвостилїстика: основні поняття, напрями й методи дослідження / С. Єрмоленко Мовознавство. № 3-4. С. 112–125.

- 10.Єрмоленко С. Я. (1982) Синтаксис і стилістична семантика: [монографія] / Світлана Яківна Єрмоленко. Київ: Наук. думка, 1982. 210 с.
- 11.Загнітко А. П. (2006) Сучасні лінгвістичні теорії : [монографія] / А. П. Загнітко. Донецьк: ДонНУ. 338 с.
- 12.Загнітко А. (1999) Актуальні проблеми текстової лінгвістики: закономірності внутрішньотекстової організації / А. Загнітко Лінгвістичні студії. Вип. 5. С. 95–11.
- 13.Загнітко А. П. (2011) Теоретична граматики української мови: Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО». 992 с.
- 14.Коржак З. З. (2016) Предикативність у номінативних реченнях сучасної української мови. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. № 5. Т. 1. С. 159–163.
- 15.Кулик Б. М. (1961) Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис. Київ: Рад. школа. Ч. 2. 287 с.
- 16.Марич С. М. (1993) Стилістичний синтаксис української мови : [навч. посібник] / С. М. Марич. Київ: ІСДО. 72 с.
- 17.Мацько Л. І. (2005) Стилістика сучасної української мови : [підручн. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько / за ред. Л. М. Мацько. Київ: Вища школа. 462 с.
- 18.Митяй З. О. (2018) Текстотвірні можливості номінативних речень в українській мові. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». Випуск 34. Т. 2. С. 21–25.
- 19.Сушинська І. М. (1996) Функціональні різновиди номінативних речень в сучасній українській мові. Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. І. М. Сушинська. Донецьк : Вид-во «Філологічні науки». Вип. 2. С. 97–103.

20. Чабаненко В. А. (2002) Стилїстика експресивних засобів української мови: [монографія] / Віктор Антонович Чабаненко. Запоріжжя: ЗДУ.

Науковий стиль — функціональний стиль сучасної української літературної мови, який обслуговує науку, техніку, виробництво. Він поділяється на такі підстили: власне науковий, науково-популярний, науково-навчальний, науково-публіцистичний.

Усі різновиди наукового стилю об'єднують основна функція їх — інформативна, основне завдання — передача наукової інформації.

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ НАУКОВОГО СТИЛЮ

Об'єктивність	не особиста манера викладу («я» майже відсутнє, «ми» має узагальнений, часом умовний характер)
Точність	використання термінів, номенклатурних назв, символів, таблиць, схем, графіків та ін.
Інформативна насиченість	спеціальні синтаксичні структури (небагатослівні, компактні, стандартизовані)
Логічність	поділ тексту на частини, розділи, параграфи; вставні слова (речення), підрядкові примітки тощо
Лексика	широке використання термінів; перевага іменників (абстраговані, узагальнені поняття) над дієсловами; прикметники як означення для типізації та узагальнення; дієслова вказують на чинність понять, а не на конкретні дії та ін.
Композиційно-архітектонічні особливості	документація тверджень (цитати, посилання); огляд досягнутого (з посиланнями); висновки й практичні рекомендації в кінці тексту